

מסכת חגיגה דף יג עמוד א

ואמר רבי אמי אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים שנאמר לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום.

תוספות שם ד"ה אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים

היה קשה להר"ר אלחנן תיפוק ליה דעובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה כדאמר בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט. ושם) עובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה והמלמדו עובר אלפני עור לא תתן מכשול.

וכי תימא בז' מצות דידהו דאינו חייב מיתה, כדאמר הש"ס התם, והא מצוה איכא למוסרם להם, ונפקא לן מהאי קרא אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (ויקרא יח) כהן ולוי לא נאמר אלא אדם שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה וכו'.

וי"ל דהכא מיירי אפילו היכא דאיכא עובד כוכבים אחר שרוצה ללמדו דליכא לפני עור כדאמרין בע"ז (דף ו:): המושיט כוס יין לנזיר עובר אלפני עור והני מילי דקאי אתרי עברא דנהרא שבלאו נתינתו אי אפשר להביאו אליו אבל אי לאו הכי אינו עובר אלפני עור הכא נמי אפילו במקום שעובד כוכבים אחר רוצה ללמדו דליכא לפני עור מכל מקום אסור משום מגיד דבריו ליעקב וכו' (תהלים קמז). ע"כ.

טורי אבן שם ד"ה אין מוסרין ד"ת לעכו"ם שנאמר לא עשה כן לכל גוי.

הקשה התוס' בשם הר"א ת"ל דעכו"ם העוסק בתורה חייב מיתה כדא' בפרק ד' מיתות (ד' נט.), והמלמדו עובר משום לפני עור, וכ"ת בשבע מצות דידהו דאינו חייב מיתה כדאמר התם, הא מצוה איכא למסור להם, ונפקא לן מהאי קרא אשר יעשה האדם וחי בהם. ותירצו דה"א אפי' היכא דאיכא נכרי אחר ללמדו דליכא לפני עור כדאמ' בע"ז (ד' ו ע"ב) המושיט כוס יין לנזיר עובר לפני עור וה"מ דקאי בתרי עברא נהרא דבלא נתינתו א"א להביאו אצלו אבל בלא"ה א"ע בלפני עור, ה"נ אפי' במקום שרוצה נכרי אחר ללמדו דליכא לפני עור, מ"מ אסור משום מגיד דבריו ליעקב. ול"נ דלק"מ דהא מפ' **התם** טעמא דעכו"ם העוסק בתורה ח"מ דכתיב תורה צוה לנו משה מורשה לנו מורשה ולא להם, ופריך ולחשבי' גבי ז' מצות, ומשני מאן דאמר מורשה מגזיל גזל, ומ"ד מאורסה דינו כנערה המאורסה דבסקילה, והשתא א"ל דר"א ס"ל כמ"ד מורשה ומשום לתא דגזל נגע בה, והיכא דישראל מוסר לו ומלמדו ברצונו תו ליכא משום גזל, דלא יהא אלא ממונא אי יהיב ליה מדעתו תו ליכא משום גזל. ואע"ג דהיא מורשה לכל ישראל, ואטו דבר של שותפות שנתן אחד מהם לאחר להשתמש מי לית ביה משום גזל אי משתמש בלתי רשות השני. י"ל דה"מ בדבר המחסרו בשימושו דאיכא פסידא לשני אבל בדבר שאין מחסרו כגון לימוד תורה, רשות מא' מן השותפין סגי ותו לית בי' משום גזל.

וכ"ת א"כ מאי פריך מדאמר ר"מ אפי' נכרי העוסק בתורה הרי הוא ככה"ג, ומאי קושיא

דילמא מיירי ברשות ישראל. י"ל דהגמ' פריך לה למ"ד דינו כנערה המאורסה וא"כ ודאי לא מהני רשות. א"נ אפי' למ"ד מורשה ואפ"ה פריך שפיר דאי אמרת בשלמא דבנכרי העוסק בתורה לעולם ל"מ לה דאיכא דררא דעבירה היינו דקאמר' הרי הוא ככה"ג, דאע"ג דאינו מצוו' וגדול המצוו' ממי שא"מ כדאמ' בפ"ק דקדושין (ד' ל"א.) מ"מ אינו מצווה נמי מקבל שכר כעובדא דדמא בן נתינה שהיה נכרי וקיבל שכר על כבוד אב ואם אע"פ שא"מ כדאמ' התם, אבל אי אמרת דהקפיד' התורה על העכו"ם כ"כ דשלא ברשות אסור משום גזל וחייב מיתה עלי', אלמא אין להם חלק ונחלה וזכרון בתורת משה כלל ול"ד לאינו מצווה ועושה דשאר מצות, אלא אדרבה מסתמא מצווה שלא לעשות, מ"מ אפי' ברשות ישראל נהי דאיסורא ליכא אפ"ה דררא דמצוה מיהא נמי ליכא דאי הוי ניהא לרחמנא עסק תורתם כא"מ ועושה לא הי' מרחקם כ"כ ממנה לח"מ שלא ברשות, א"ו אין עסק תורתם ניהא למקום אלא מרוחק ומתועב לפניו ואינן בכלל קיבל שכר לגמרי ואפי' ברשותו ואמאי אר"מ ה"ה ככה"ג, אלא ע"כ דעסק תורה דמי לכל המצות דלישראל מצוה ולנכרי רשות והוי בכלל א"מ מש"ה ה"ה ככה"ג,

ותדע לך דהכי הוא דברשות ישראל ש"ד שהרי בהרבה מקומות מצינו שהושיבו חכמי' לנכרי' על שאלותם בד"ת, ובפ"ג דע"ז (דף מד) תנן ששאל נכרי אחד את ר"ג כתי' לא ידבק בידך מאומה מן החרם מפני מה אתה רוחץ במרחץ וכו', והשיב אני לא באתי בגבולה וכו' וא"א נעשה מרחץ לנוי וכו' ד"א אם נותנין לך וכו', ואיך השיב הא איכא משום לפני עור, אע"ג דבז' מצוות דידהו מותרין לעסוק מ"מ נהי דעל ע"ז מצווין על הנאות ע"ז ומשמשיה ותקרובתה ל"מ שיהי' מצווין. וראיי' לדבר נ"ל מסוף פ"ו דפסחי' (דף ע"ג.) דפריך למ"ד מקלקל בחבורה בשבת פטור הא דתני' השוחט בשבת בחוץ לע"ז חיי' ג' חטאת מה תיקון, ומשני שמוציאן מידי אבר מן החי, ופירש"י שאם אכל ב"נ אינו נהרג. ואי ב"נ מצווין על לאו לא ידבק אכתי לא תיקן אפי' לב"נ כיון ששחטו לע"ז אסור לב"נ משום לא ידבק. ול"ל דמ"מ נ"מ בהא שמוציאה מידי אמ"ה ואפי' לישראל, דאלו משום לא ידבק אינו חייב אא"כ אוכל כזית מן הבשר לחוד, ואלו משום אמ"ה אפי' אכל משהו בשר אלא שגדידין ועצמות משלימין לכזית חייב, כדא' בפ"ז דחולין (דף ק"ב.), משא"כ בכל איסורי', הא ליתא דאטו בהאי קרא דלא ידבק אכילה כתי' בי' דניבעי שיעור אכילה שהוא כזית, הא לא ידבק מאומה סתמא כתי' ואפי' כל שהוא במשמע, ועוד בלא"ה הדבר ברור שאין ב"נ מצווין על לאו דלא ידבק דמהיכי תיתי דהא אפי' בע"ז גופי' אין ב"נ מצווין אלא בדבר שב"ד של ישראל ממיתין עליהן למיעוטי גיפף ונישק כדאמ' התם בפד"מ כ"ש לאו דל"י דאינו אלא מאביזריהו דע"ז דא"מ עליהן, וא"כ האיך השיבו ר"ג עלי' הא איכא משום לפני עור, א"ו ברשות ישראל ש"ד.

וכ"ת אכתי האיך השיבו הא מ"מ איכא איסורא משום מגיד דבריו ליעקב וכדר"א. י"ל דהא אינו אלא אסמכתא בעלמא ומדרבנן בשואל ממנו ד"ת ומושיבו ל"ל בה כיון שאין זה אלא דרך עראי ויש בו משום דרכי שלום לא גזרו רבנן. מיהו למ"ד דינו כנערה

המאורסה ולפי"ז אפי' ברשות אסור תקשה כל הני עובדא דמצינו שהשיבו חכמי' לנכרי' על שאלותם הא איכא משום לפני עור:

שפת אמת שם ד"ה בתוס' ד"ה אין מוסרין ד"ת לכותי

הקשו דבלא"ה איכא משום לפני עור דעכו"ם העוסק בתורה חייב מיתה כדאמרינן בסנהדרין, ומ"ש בטו"א דברשות ישראל ליכא משום גזל ע"ש – אין דבריו נכונים דהא הוי גזל של כלל ישראל ומאן שביק ומאן מחיל, ומה שהביא ראי' מהא דמצינו בכמה דוכתי שהשיבו חז"ל לעכו"ם על שאלתם בתורה נ"ל דדוקא למסור להם ד"ת אסור אבל כשעכו"ם יודע הפסוק וטועה בו מותרין לפרש לו כדי שלא יחשוב אותנו כעוברין עמ"ש בתורה, ולולי דבריהם הי' נראה דהתם דוקא לעסוק בתורה אסור משום דכתי' תורה צוה לנו כו' אבל למסור לו דין ודבר מיוחד שכך היא דין תורה לא הוי ילפינן מתורה צוה, ואפשר נמי דדוקא תורה שבכתב ילפינן מתורה צוה ולא שבע"פ וכ"ש דין פרטי, והנה המפרשים עמדו על מה שהשמיטו הפוס' דין זה ע"ש בשו"ת באר שבע (סי' י"ד) ואפ"ל דממעשה דתלמי המלך שהתירו חכמים לכתוב התורה יונית בכלל זה הותר למסור להם דברי תורה וצ"ע: